

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

21 februarie 2008*

În cauza C-412/04,

având ca obiect o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată în temeiul articolului 226 CE, introdusă la 24 septembrie 2004,

Comisia Comunităților Europene, reprezentată de domnii X. Lewis și K. Wiedner, în calitate de agenți, asistați de G. Bambara, avvocato, cu domiciliul ales în Luxemburg,

reclamantă,

împotriva

Republicii Italiene, reprezentată de domnul I. M. Braguglia, în calitate de agent, asistat de domnul M. Fiorilli, avvocato dello Stato, cu domiciliul ales în Luxemburg,

pârâtă,

* Limba de procedură: italiana.

susținută de:

Republica Franceză, reprezentată de domnul G. de Bergues, în calitate de agent,

Regatul Țărilor de Jos, reprezentat de doamna H. G. Sevenster și de domnul M. de Grave, în calitate de agenți,

Republica Finlanda, reprezentată de doamna A. Guimaraes-Purokoski, în calitate de agent, cu domiciliul ales în Luxemburg,

intervenienți,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul C. W. A. Timmermans, președinte de cameră, domniile L. Bay Larsen, K. Schiemann, J. Makarczyk (raportor) și J.-C. Bonichot, judecători,

avocat general: domnul D. Ruiz-Jarabo Colomer,
grefier: domnul R. Grass,

având în vedere procedura scrisă,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 8 noiembrie 2006,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin cererea introductivă, Comisia Comunităților Europene solicită Curții să constate că, prin adoptarea actelor prevăzute la:
 - articolul 2 alineatele 1 și 5, articolul 17 alineatul 12, articolul 27 alineatul 2, articolul 30 alineatul 6 bis, articolul 37 ter și articolul 37 quater alineatul (1) din Legea nr. 109, lege-cadru privind lucrările publice (legge quadro in materia di lavori pubblici) din 11 februarie 1994 (supliment ordinar la GURI nr. 41 din 19 februarie 1994, denumită în continuare „Legea nr. 109/1994”), astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 166 din 1 august 2002 (supliment ordinar la GURI nr. 181 din 3 august 2002);
 - articolul 28 alineatul 4 din Legea nr. 109/94 coroborat cu articolul 188 din Decretul Președintelui Republicii nr. 554 privind regulamentul de aplicare a Legii-cadru nr. 109 privind lucrările publice din 11 februarie 1994 și a modificărilor sale succesive (regolamento di attuazione della legge quadro in materia di lavori pubblici 11 febbraio 1994, n. 109, e successive modificazioni) din 21 decembrie 1999 (supliment ordinar la GURI nr. 98 din 28 aprilie 2000, denumit în continuare „DPR nr. 554/1999”) și cu articolul 3 alineatul 3 din Decretul legislativ nr. 157 privind aplicarea Directivei 92/50/CEE în domeniul achizițiilor publice de servicii (attuazione della direttiva 92/50/CEE in materia di appalti pubblici di servizi) din 17 martie 1995 (supliment ordinar la GURI nr. 104 din 6 mai 1995, denumit în continuare „Decretul legislativ nr. 157/1995”),

Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul Directivei 92/50/CEE a Consiliului din 18 iunie 1992 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de servicii (JO L 209, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 2, p. 50), al Directivei 93/36/CEE a Consiliului din 14 iunie 1993 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de bunuri (JO L 199, p. 1), al Directivei 93/37/CEE a Consiliului din 14 iunie 1993 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări (JO L 199, p. 54), astfel cum a fost modificată prin Directiva 97/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 octombrie 1997 (JO L 328, p. 1, denumită în continuare „Directiva 93/37”), al Directivei 93/38/CEE a Consiliului din 14 iunie 1993 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții în sectoarele apei, energiei, transporturilor și telecomunicațiilor (JO L 199, p. 84), precum și în temeiul articolelor 43 CE și 49 CE și al principiilor transparenței și egalității de tratament, care reprezintă corolarul acestora.

Cadrul juridic

Reglementarea comunitară

- ² Directivele 92/50, 93/36, 93/37 și 93/38 au fost adoptate în cadrul realizării pieței interne, definită ca spațiu fără frontiere interne, în care se asigură libera circulație a mărfurilor, a persoanelor, a serviciilor și a capitalurilor. Prin acestea se urmărește eliminarea practicilor care restrâng concurența în general și participarea la procedurile de achiziții publice a resortisanților din alte state membre în scopul punerii în aplicare în special a libertății de stabilire și a liberei prestări a serviciilor, prevăzute la articolele 43 CE și, respectiv, 49 CE.

- 3 În conformitate cu al șaisprezecelea considerent al Directivei 92/50, în anumite cazuri, contractele de achiziții publice de servicii pot include lucrări, iar din Directiva 71/305/CEE a Consiliului din 26 iulie 1971 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări (JO L 185, p. 5) rezultă că un contract nu poate fi considerat contract de achiziții publice de lucrări decât în cazul în care obiectul acestuia constă în realizarea unei lucrări. În măsura în care aceste lucrări sunt auxiliare și nu fac obiectul contractului, ele nu pot justifica clasificarea contractului vizat drept contract de achiziții publice de lucrări.
- 4 Rezultă din articolul 8 din Directiva 92/50 că acele contracte de achiziții publice care au ca obiect servicii care figurează în anexa I A la această directivă trebuie să fie atribuite în conformitate cu dispozițiile titlurilor III-VI din directivă. Titlul III este consacrat alegerii tipurilor de proceduri de atribuire a respectivelor contracte de achiziții și regulilor aplicabile concursurilor.
- 5 În categoria 12 din anexa I A la Directiva 92/50 sunt menționate în special serviciile de arhitectură, serviciile de inginerie, serviciile de planificare urbană și de arhitectură peisagistică, serviciile conexe de consultanță științifică și tehnică, precum și serviciile de testare și de analiză tehnică.
- 6 Conform articolului 15 din Directiva 93/38, contractele de achiziții publice care au ca obiect servicii care figurează în anexa XVI A la această directivă sunt atribuite în conformitate cu dispozițiile titlurilor III-V din aceasta. Titlul IV din respectiva directivă este consacrat procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice.
- 7 Categoria 12 din respectiva anexă XVI A este identică cu categoria 12 din anexa I A la Directiva 92/50.

- 8 Conform articolului 1 litera (a) din Directiva 93/37, „«contractele de achiziții publice de lucrări» sunt contracte cu titlu oneros, încheiate în scris între, pe de o parte, un executant de lucrări și, pe de altă parte, o autoritate contractantă definită la litera (b) și având ca obiect fie executarea, fie atât executarea, cât și proiectarea lucrărilor care privesc una dintre activitățile menționate în anexa II sau a unei lucrări definite la litera (c), fie realizarea, prin orice mijloace, a unei lucrări care să răspundă unor necesități precizate de autoritatea contractantă.” [traducere neoficială]
- 9 Articolul 6 alineatul (1) din respectiva directivă precizează domeniul de aplicare al acesteia în raport cu valoarea estimată a diferitelor contracte de achiziții publice de lucrări menționate. Rezultă de la alineatul (3) al acestui articol că, în cazul în care o lucrare este împărțită în mai multe loturi care constituie fiecare obiectul unui contract, trebuie luată în considerare valoarea fiecărui lot pentru evaluarea valorii menționate la alineatul (1) al respectivului articol și că, în cazul în care valoarea cumulată a loturilor este egală sau mai mare decât cea valoare, prevederile acestui ultim alineat se aplică, în principiu, pentru fiecare lot.

Reglementarea națională

- 10 Achizițiile publice de lucrări sunt reglementate prin Legea nr. 109/1994, pusă în aplicare prin DPR nr. 554/1999.
- 11 În conformitate cu articolul 2 alineatul 1 din Legea nr. 109/1994, prin lucrări publice, în cazul în care sunt atribuite de subiecte menționate la alineatul 2 al respectivului articol, trebuie să se înțeleagă activitățile de construcție, de demolare, de recuperare, de restructurare, de restaurare și de întreținere a lucrărilor și a instalațiilor.

Această prevedere extinde domeniul de aplicare al Legii nr. 109/1994 la contractele mixte de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii, precum și la contractele de achiziții publice de bunuri sau de servicii care cuprind lucrări auxiliare a căror valoare este estimată la mai mult de 50 % din prețul total al contractului respectiv.

12 Articolul 3 alineatul 3 din Decretul legislativ nr. 157/1995 prevede că, în ceea ce privește contractele mixte de lucrări și de servicii, precum și contractele de achiziții publice de servicii care cuprind lucrări auxiliare, dispozițiile Legii nr. 109/1994 sunt aplicabile în cazul în care lucrările reprezintă mai mult de 50 % din prețul total al contractului respectiv.

13 Articolul 2 alineatul 5 din Legea nr. 109/1994 exclude din domeniul de aplicare al acesteia intervențiile executate direct de particulari cu deducerea contribuțiilor legate de acte de abilitare pentru exercitarea de activități de construcții, precum și intervențiile executate ca urmare a obligațiilor menționate la articolul 28 alineatul 5 din Legea nr. 1150 privind urbanismul (legge urbanistica) din 17 august 1942 (GURI nr. 244 din 16 octombrie 1942), astfel cum a fost modificată (denumită în continuare „Legea nr. 1150/1942”). Respectivul articol 2 alineatul 5 exclude de asemenea din respectivul domeniu de aplicare intervențiile similare celor menționate mai sus. Această ultimă prevedere precizează că, în cazul în care valoarea lucrărilor, considerate individual, este mai mare decât pragul comunitar, particularii sunt obligați să le atribuie în conformitate cu procedurile prevăzute de Directiva 93/37.

14 În această privință, reiese din articolele 1 și 31 din Legea nr. 1150/1942, precum și din articolele 3 și 11 din Legea nr. 10 privind normele referitoare la terenurile construibile (norme în materia de edificabilitate a terenurilor) din 28 ianuarie 1977 (GURI nr. 27 din 29 ianuarie 1977), astfel cum a fost modificată (denumită în continuare „Legea nr. 10/1977”), că titularul autorizației poate realiza el însuși lucrările capitale cu deducerea, totală sau parțială, a sumei reprezentând taxele datorate.

- 15 În afară de contractele de achiziții publice de lucrări, Legea nr. 109/1994 reglementează și anumite contracte de achiziții publice de servicii.
- 16 Astfel, articolul 17 alineatul 12 din această lege permite autorităților contractante să atribuie contractele de achiziții publice de servicii având ca obiect sarcini de proiectare și de conducere a lucrărilor a căror valoare estimată este mai mică de 100 000 de euro, prin intermediul persoanei care răspunde de respectiva procedură, subiectelor menționate la alineatul 1 literele d)-g) ale respectivului articol 17 care beneficiază de încrederea lor, după ce s-au asigurat în legătură cu experiența și cu capacitatea profesională a acestor subiecte și motivând această opțiune.
- 17 În conformitate cu articolul 27 alineatul 2 din Legea nr. 109/1994, în cazul în care autoritățile contractante nu își pot asuma activitățile de conducere a lucrărilor, le pot încredința, în această ordine, fie altor autorități ale administrației publice, fie proiectantului responsabil de proiect în sensul articolului 17 alineatul 4 din respectiva lege, fie altor subiecte reținute în conformitate cu procedurile prevăzute de reglementarea națională prin care sunt transpuse prevederile comunitare în materie.
- 18 În temeiul articolului 28 alineatul 4 din Legea nr. 109/1994, operațiunile de încercare sunt încredințate unui număr de unu, doi sau trei tehnicieni cu înaltă calificare specifică, în funcție de tipul, de complexitatea și de valoarea lucrărilor. Acești tehnicieni sunt numiți de autoritățile contractante în cadrul propriilor structuri, în afară de cazul în care există o lipsă de personal constatată și certificată de persoana care răspunde de procedură.
- 19 Articolul 30 alineatul 6 bis din respectiva lege oferă aceeași posibilitate cu privire la atribuțiile de verificare care sunt, în principiu, încredințate birourilor tehnice ale autorităților contractante sau organismelor de control menționate la litera a) a aceluiași alineat.

- 20 Pe de altă parte, rezultă de la alineatele 1, 3, 8, 9, 11, 12 și 13 ale articolului 188 din DPR nr. 554/1999 că, în termen de 30 de zile de la terminarea lucrărilor sau de la data predării acestora în cazul unei perioade de încercări în desfășurare, autoritatea contractantă atribuie sarcinile de verificare colaboratorilor săi, în funcție de tipul, de categoria, de complexitatea și de valoarea intervențiilor și pe baza unor criterii stabilite în prealabil.
- 21 În ipoteza în care acest personal nu îndeplinește condițiile necesare, se apelează la specialiști externi înscrși pe liste întocmite în cadrul Ministerului Lucrărilor Publice, al regiunilor și al provinciilor autonome.
- 22 În lipsa unor astfel de liste, autoritățile contractante pot atribui în mod discreționar sarcinile de verificare unor persoane care au, în orice caz, calitățile necesare și care îndeplinesc condițiile cerute.
- 23 Articolele 37 bis-37 quater din Legea nr. 109/1994 se referă la atribuirea contractelor de achiziții publice de lucrări finanțate, în întregime sau parțial, de persoane private.
- 24 Articolul 37 bis din această lege permite persoanelor private să prezinte autorităților contractante propuneri de realizare a unor lucrări publice sau a unor lucrări de utilitate publică și să semneze contractele corespunzătoare, prevăzând modul de finanțare și de gestionare a lucrărilor.
- 25 Articolul 37 ter din aceeași lege prevede procedura de selectare a promotorului. Astfel, acesta prevede că autoritățile contractante evaluează fezabilitatea propunerilor prezentate sub diferite aspecte: construcție, urbanism, mediu, calitatea

proiectului, funcționalitate, utilizarea lucrării, accesibilitatea pentru public, randament, cost de gestiune și de întreținere, durata concesiunii, termene de realizare a lucrărilor concesionate, tarife aplicabile și metodă de revizuire, valoare economică și financiară a planului și conținutul proiectului de convenție. Aceste autorități trebuie să se asigure că niciun element nu împiedică realizarea acestor propuneri și, după ce le-au examinat și le-au comparat și după audierea promotorilor care o solicită, acestea arată care propunere este de interes public.

- 26 În acest caz, în temeiul articolului 37 quater din Legea nr. 109/1994, este pusă în aplicare o procedură restrânsă destinată să determine prezentarea a două alte oferte. Concesiunea este atribuită ulterior în cadrul unei proceduri negociate în cursul căreia sunt examinate propunerea promotorului selecționat inițial și celelalte oferte. În decursul acestei proceduri, respectivul promotor își poate adapta propunerea la aceea pe care autoritatea contractantă o apreciază ca fiind cea mai convenabilă. În acest caz, el va deveni ofertantul căruia i s-a atribuit contractul de concesiune.

Procedura precontencioasă

- 27 După primirea unor plângeri referitoare la efectele Legii nr. 109/1994 în versiunea sa inițială, Comisia a urmărit procedura de adoptare a proiectului legii de modificare a acestei legi.

- 28 Ca urmare a adoptării Legii nr. 166 din 1 august 2002 de modificare a Legii nr. 109/1994, Comisia a adresat Republicii Italiene, la 19 decembrie 2002, o scrisoare de punere în întârziere, arătând că anumite prevederi din Legea nr. 109/1994 i se par încă incompatibile cu dreptul comunitar.

29 Prin scrisoarea din 26 iunie 2003, Republica Italiană a fost de acord cu majoritatea criticilor formulate de Comisie și și-a exprimat intenția de a modifica în consecință legislația aplicabilă.

30 Întrucât Republica Italiană nu a procedat totuși la modificările anunțate, Comisia i-a adresat, la 15 octombrie 2003, un aviz motivat prin care a invitat-o să adopte măsurile necesare pentru a se conforma acestui aviz într-un termen de două luni de la notificare.

31 Comisia, apreciind că poziția exprimată de Republica Italiană într-o scrisoare din 22 aprilie 2004 nu era satisfăcătoare, a introdus prezenta acțiune, în temeiul articolului 226 al doilea paragraf CE.

32 Prin Ordonanța președintelui Curții din 6 aprilie 2005, Republica Franceză, Regatul Țărilor de Jos și Republica Finlanda au fost admise să intervină în prezenta cauză în susținerea concluziilor Republicii Italiene. Numai Regatul Țărilor de Jos și Republica Finlanda au depus memorii în intervenție.

Cu privire la acțiune

33 Prezenta acțiune este întemeiată pe șase motive.

Cu privire la primul motiv

- 34 Primul motiv se referă la reglementarea contractelor mixte, astfel cum rezultă din Legea nr. 109/1994.
- 35 Din dispozițiile articolului 2 alineatul 1 din această lege, care are ca obiect stabilirea limitelor noțiunii de lucrări publice, rezultă că aceasta se referă la activitățile de construcție, de demolare, de recuperare, de restructurare, de restaurare și de întreținere a lucrărilor și a instalațiilor în cazul în care sunt atribuite de subiectele menționate la alineatul 2 al respectivului articol. După cum se precizează tot la alineatul 1, contractele mixte de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii, precum și contractele de achiziții publice de bunuri sau de servicii care cuprind lucrări auxiliare sunt supuse prevederilor Legii nr. 109/1994 în cazul în care aceste lucrări reprezintă mai mult de 50 % din prețul total al contractului respectiv.
- 36 De asemenea, articolul 3 alineatul 3 din Decretul legislativ nr. 157/1995 prevede că, în ceea ce privește contractele mixte de lucrări și de servicii, precum și contractele de servicii care cuprind lucrări auxiliare, dispozițiile Legii nr. 109/1994 sunt aplicabile în cazul în care lucrările reprezintă mai mult de 50 % din prețul total al contractului respectiv.

Argumentele părților

- 37 Comisia susține că regimul juridic aplicabil contractelor mixte trebuie să depindă de obiectul principal al contractului, care este determinat, printre alți factori, dar nu în exclusivitate, de valoarea diferitelor prestații.

38 În această privință, Comisia arată că, prin faptul că supune reglementării privind achizițiile publice de lucrări contractele în care elementul reprezentat de lucrări este prevalent din punct de vedere economic, dar are totuși un caracter accesoriu în raport cu alte prestații, legislația italiană are drept consecință sustragerea de la aplicarea reglementării comunitare pertinente a unui număr de contracte de achiziții publice de servicii și de bunuri, a căror valoare estimată este mai mare decât pragurile de aplicare a Directivelor 92/50 și 93/36, dar mai mică decât pragul din Directiva 93/37.

39 Republica Italiană arată că, în așteptarea modificării textelor naționale în cauză, la care a procedat pentru a răspunde obiecțiilor Comisiei, a adoptat Circulara nr. 2316 a Ministerului Infrastructurii și Transporturilor de reglementare a contractelor mixte în cadrul achizițiilor publice de lucrări, de bunuri și de servicii (disciplina dei contratti misti negli appalti pubblici di lavori, forniture e servizi) din 18 decembrie 2003 (GURI nr. 79 din 3 aprilie 2004, p. 26), prin care autoritățile contractante erau invitate să respecte principiul conform căruia, în cazul unui contract mixt, pentru determinarea legislației aplicabile este necesar să se țină seama de obiectul principal al contractului, pentru ca aspectul economic să nu mai fie criteriul predominant în această privință.

40 Legea nr. 62 de adoptare a unor prevederi în vederea executării obligațiilor care rezultă din apartenența Italiei la Comunitățile Europene – Legea comunitară 2004 (disposizioni per l'adempimento di obblighi derivanti dall'appartenenza dell'Italia alle Comunità europee. Legge comunitaria 2004) din 18 aprilie 2005 (supliment ordinar la GURI nr. 96 din 27 aprilie 2005, denumită în continuare „Legea comunitară 2004”) ar fi confirmat această soluție.

41 Republica Finlanda susține că valoarea economică este un criteriu determinant în aprecierea obiectului principal al contractului, iar o astfel de apreciere nu trebuie

exclusă decât în situații excepționale, mai exact în cazul în care recurgerea la criteriul valorii economice are scopul de a împiedica aplicarea dreptului comunitar.

Aprecierea Curții

- 42 Cu titlu preliminar, trebuie amintit faptul că, potrivit unei jurisprudențe constante, existența unei neîndepliniri a obligațiilor se apreciază în funcție de situația statului membru la momentul expirării termenului stabilit în avizul motivat (a se vedea în special Hotărârea din 10 aprilie 2003, Comisia/Franța, C-114/02, Rec., p. I-3783, punctul 9, și Hotărârea din 14 iulie 2005, Comisia/Germania, C-433/03, Rec., p. I-6985, punctul 32).
- 43 În această privință, nu ar putea să se țină seama de adoptarea de acte cu putere de lege sau de acte administrative ulterior datei expirării respectivului termen.
- 44 În consecință, eventuala existență a neîndeplinirii obligațiilor invocată în cadrul prezentului motiv trebuie stabilită în raport cu legislația care era în vigoare la 15 decembrie 2003, data expirării termenului de două luni stabilit în avizul motivat din 15 octombrie 2003, dat fiind faptul că la acea dată nici circulara menționată la punctul 39 din prezenta hotărâre, nici legislația națională citată la punctul 40 de mai sus nu fuseseră adoptate.
- 45 În ceea ce privește noțiunea „achiziții publice de lucrări” în sensul articolului 1 litera (a) din Directiva 93/37, trebuie arătat că aceasta se referă la contractele cu titlu

oneros, încheiate în scris între, pe de o parte, un executant de lucrări și, pe de altă parte, o autoritate contractantă definită la litera (b) a prezentului articol și având ca obiect fie executarea, fie atât executarea, cât și proiectarea lucrărilor care privesc una dintre activitățile menționate în anexa II la această directivă sau a unei lucrări definite la litera (c) a prezentului articol, fie realizarea, prin orice mijloace, a unei lucrări care să răspundă unor necesități precizate de autoritatea contractantă.

⁴⁶ Pe de altă parte, din al șaisprezecelea considerent al Directivei 92/50 coroborat cu articolul 1 litera (a) din Directiva 93/37 rezultă că un contract nu poate fi considerat contract de achiziții publice de lucrări decât în cazul în care obiectul său corespunde definiției date la punctul precedent și că lucrările care sunt auxiliare și nu fac obiectul contractului nu pot justifica clasificarea acestuia drept contract de achiziții publice de lucrări.

⁴⁷ În plus, din jurisprudența Curții reiese că, atunci când un contract conține atât elemente specifice unui contract de achiziție publică de lucrări, cât și elemente specifice unui alt tip de contract de achiziție publică, obiectul principal al contractului este cel care determină care directivă comunitară privind contractele de achiziții publice își găsește, în principiu, aplicarea (a se vedea Hotărârea din 18 ianuarie 2007, Aurox și alții, C-220/05, Rep., p. I-385, punctul 37).

⁴⁸ Astfel, domeniul de aplicare al Directivei 93/37 este în special legat de obiectul principal al contractului, care trebuie stabilit în cadrul unei examinări obiective a ansamblului achizițiilor publice la care se referă acest contract.

⁴⁹ Această stabilire trebuie să aibă loc în raport cu obligațiile esențiale care prevalează și care caracterizează ele însele aceste achiziții publice, spre deosebire de cele care

nu îmbracă decât un caracter auxiliar sau complementar și sunt impuse de însuși obiectul contractului, valoarea diferitelor prestații în cauză nefiind în această privință decât unul dintre criteriile care trebuie luate în considerare pentru respectiva stabilire.

50 Se poate deduce din cele de mai sus, după cum a arătat avocatul general la punctele 38 și 74 din concluzii, că valoarea lucrărilor nu poate constitui, în nicio împrejurare, criteriul exclusiv care să poată determina aplicarea Legii nr. 109/1994 unui contract mixt, de vreme ce aceste lucrări sunt numai auxiliare, decât dacă sunt încălcate cerințele Directivei 93/37.

51 Norma înscrisă la articolul 2 alineatul 1 din Legea nr. 109/1994 are de asemenea ca efect încălcarea cerințelor Directivelor 92/50 și 93/36, în măsura în care aplicarea sa poate conduce la sustragerea de la procedurile prevăzute de aceste directive a anumitor contracte mixte, mai exact cele în care valoarea lucrărilor, deși auxiliare, reprezintă mai mult de 50 % din prețul total, acesta din urmă rămânând inferior pragului stabilit prin Directiva 93/37, deși atinge pragurile reținute în Directivele 92/50 și 93/36.

52 În consecință, trebuie să se constate că, prin adoptarea articolului 2 alineatul 1 din Legea nr. 109/1994, Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul Directivelor 92/50, 93/36 și 93/37.

Cu privire la al doilea motiv

53 Al doilea motiv se referă la atribuirea directă a lucrărilor sau a lucrării în favoarea titularului unei autorizații de construire sau al unui plan de lotizare aprobat, în cazul în care valoarea acestor lucrări sau a acestei lucrări este inferioară pragului de aplicare a Directivei 93/37.

54 În temeiul articolului 2 alineatul 5 din Legea nr. 109/1994, intervențiile executate direct de particulari cu deducerea contribuțiilor legate de acte de abilitare pentru exercitarea de activități de construcții, intervențiile executate ca urmare a obligațiilor menționate la articolul 28 alineatul (5) din Legea nr. 1150/1942 și lucrările similare acestor două categorii de intervenții nu aparțin domeniului de aplicare al Legii nr. 109/1994. Articolul 2 alineatul 5 precizează totuși că, în cazul în care valoarea lucrărilor, considerate individual, este mai mare decât pragurile stabilite de normele comunitare aplicabile, atribuirea contractului trebuie să aibă loc în conformitate cu procedurile prevăzute de Directiva 93/37.

55 De asemenea, reiese din articolele 1 și 31 din Legea nr. 1150/1942, precum și din articolele 3 și 11 din Legea nr. 10/1977 că titularul autorizației poate realiza el însuși lucrările capitale cu deducerea, totală sau parțială, a sumei reprezentând taxele de urbanism datorate.

Argumentele părților

56 Comisia arată, pe de o parte, că prevederile Legii nr. 109/1994 coroborate cu dispozițiile pertinente ale Legilor nr. 1150/1942 și nr. 10/1977 permit atribuirea directă a lucrărilor sau a lucrării care constituie achiziții publice de lucrări în sensul articolului 1 litera (a) din Directiva 93/37 titularului unei autorizații de construire sau al unui plan de lotizare autorizat, fără a se garanta prin prevederi exprese aplicarea principiilor transparenței și egalității de tratament prevăzute în Tratatul CE, care trebuie respectate chiar dacă valoarea estimată este inferioară pragului de aplicare a acestei directive.

57 Aceasta susține, pe de altă parte, că, pentru a se stabili dacă a fost atins respectivul prag, trebuie să se calculeze valoarea totală a lucrărilor și/sau a lucrării care face

obiectul convenției încheiate între particular și administrație, aceste lucrări și/sau această lucrare trebuind să fie considerate/considerată un lot distinct în cadrul unui singur contract. Faptul că, în conformitate cu legislația națională, procedurile de cerere de ofertă nu sunt aplicabile decât în cazul în care această convenție se referă la lucrări a căror valoare estimată, considerată individual, depășește pragul de aplicare a normelor comunitare din această materie încalcă, așadar, cerințele Directivei 93/37 prin excluderea din domeniul de aplicare al dispozițiilor naționale prin care aceasta a fost transpusă a unor contracte a căror valoare globală este mai mare decât respectivul prag, pe motivul insuficienței valorii fiecăreia dintre prestațiile pe care le implică aceste contracte.

- 58 În opinia Republicii Italiene, în ceea ce privește, în primul rând, lucrările capitale cu o valoare inferioară pragului de aplicare a reglementării comunitare și executate de titularul unei autorizații de construire sau al unui plan de lotizare aprobat, nu este necesar, la momentul transunerii, să se amintească exact normele din tratat în materie de publicitate și de concurență și nici interpretările din jurisprudența Curții în această problemă.
- 59 În al doilea rând, Republica Italiană subliniază particularitățile sectorului urbanismului, în care responsabilii cu împărțirea loturilor se substituie colectivităților locale, precum și caracteristicile convențiilor de lotizare încheiate între aceste colectivități și respectivii responsabili.
- 60 Astfel de convenții ar implica numai obligația respectivei colectivități locale de a elibera autorizații de construire, responsabilul cu împărțirea loturilor având sarcina de a realiza lucrările de amenajare a zonei în cauză, pe baza proiectelor a căror aprobare rămâne în competența acelei colectivități.
- 61 Faptul că încredințează aceluiași responsabil cu împărțirea loturilor realizarea unor lucrări multiple, eterogene prin natura lor, nu poate implica obligația de a include

aceste lucrări în domeniul de aplicare al Directivei 93/37, numai pentru motivul că acel responsabil cu împărțirea loturilor este proprietarul terenurilor respective. Republica Italiană subliniază în această privință că, în Hotărârea din 12 iulie 2001, *Ordine degli Architetti și alții* (C-399/98, Rec., p. I-5409), Curtea s-a pronunțat asupra unei situații diferite de cea din speță, în măsura în care era vorba despre realizarea unei lucrări de natură vădit unitară.

62 În opinia Regatului Țărilor de Jos, contractele de achiziții publice a căror valoare se situează sub pragurile de aplicare prevăzute de directivele în materie nu intră sub incidența principiului transparenței. Regatul Țărilor de Jos adaugă că aceste directive prevăd expres ele însele anumite derogări, legiuitorul comunitar alegând astfel, în aceste ipoteze, să dea prioritate altor interese decât celui al transparenței.

63 Republica Finlanda susține că acele contracte a căror valoare este inferioară pragurilor stabilite prin respectivele directive, deși sunt în acest mod excluse din domeniul de aplicare al acestora, sunt supuse de drept dispozițiilor din tratat referitoare la libera circulație a bunurilor și a serviciilor și la libertatea de stabilire.

64 În consecință, în ceea ce privește respectivele contracte, legislația națională nu ar trebui să instituie o obligație specifică de publicitate sau de asigurare a condițiilor concurențiale.

Aprecierea Curții

65 În primul rând, trebuie să se arate că legiuitorul comunitar a optat explicit și ca principiu să lase contractele inferioare unui anumit prag în afara regimului de publicitate pe care l-a stabilit, neimpunând, în consecință, nicio obligație specială în privința lor.

- 66 Pe de altă parte, atunci când s-a stabilit că un astfel de contract prezintă un interes transfrontalier cert, atribuirea acestui contract, în lipsa oricărei transparențe, în favoarea unei întreprinderi situate în statul membru al autorității contractante reprezintă o diferență de tratament în detrimentul întreprinderilor situate într-un alt stat membru care pot să fie interesate de acest contract. Cu excepția cazului în care este justificată de împrejurări obiective, o astfel de diferență de tratament, care, prin excluderea tuturor întreprinderilor situate într-un alt stat membru, acționează în principal în detrimentul acestora, constituie o discriminare indirectă bazată pe naționalitate, interzisă în temeiul articolelor 43 CE și 49 CE (a se vedea în acest sens, în ceea ce privește Directiva 92/50, Hotărârea din 13 noiembrie 2007, Comisia/Irlanda, C-507/03, Rep., p. I-9777, punctele 30 și 31, precum și jurisprudența citată).
- 67 În măsura în care, pe de o parte, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 56 din concluzii, în temeiul articolului 249 CE, directivele sunt obligatorii pentru fiecare stat membru destinat cu privire la rezultatul care trebuie atins și în măsura în care, pe de altă parte, legiuitorul comunitar a exclus, în special prin stabilirea unor praguri, anumite contracte din domeniul de aplicare al Directivei 93/37, statele membre nu sunt obligate să adopte, în legislația care transpune această directivă, prevederi care să amintească obligația de a respecta articolele 43 CE și 49 CE, care nu este aplicabilă decât în condițiile amintite la punctul precedent din prezenta hotărâre.
- 68 În ceea ce privește contractele de achiziții publice având ca obiect lucrările capitale cu o valoare mai mică decât pragul de aplicare a Directivei 93/37, executate de titularul unei autorizații de construire sau al unui plan de lotizare aprobat, în ipoteza în care s-a stabilit existența unui interes transfrontalier cert, abținerea legiuitorului italian în această privință nu pune totuși în discuție aplicabilitatea articolelor 43 CE și 49 CE în cazul respectivelor contracte.

69 În consecință, al doilea motiv trebuie respins în măsura în care se întemeiază pe nerespectarea normelor fundamentale din tratat.

70 În ceea ce privește, în al doilea rând, domeniul de aplicare al articolului 2 alineatul 5 din Legea nr. 109/1994 prin raportare la prevederile Directivei 93/37, trebuie să se amintească mai întâi că, potrivit jurisprudenței Curții, împrejurarea că o dispoziție din dreptul național care prevede realizarea directă a unei lucrări capitale de către titularul unei autorizații de construire sau al unui plan de lotizare aprobat, cu deducerea, totală sau parțială, a sumei reprezentând contribuția datorată pentru eliberarea autorizației, face parte dintr-un ansamblu de norme în materie de urbanism având caracteristici proprii și care urmăresc o finalitate specifică, distinctă de Directiva 93/37, nu este suficientă pentru a exclude acea realizare directă din domeniul de aplicare al acesteia din urmă atunci când sunt întrunite elementele necesare pentru ca ea să fie aplicabilă (a se vedea Hotărârea Ordine degli Architetti și alții, citată anterior, punctul 66).

71 Această realizare trebuie astfel să se supună procedurilor prevăzute în Directiva 93/37 atunci când răspunde condițiilor enunțate de aceasta pentru a constitui o achiziție publică de lucrări și, în special, atunci când este prezent elementul contractual prevăzut la articolul 1 litera (a) din această directivă, iar valoarea lucrării este egală sau mai mare decât pragul stabilit la articolul 6 alineatul (1) din aceasta.

72 În plus, rezultă din articolul 6 alineatul (3) din Directiva 93/37 că, în cazul în care o lucrare este divizată în mai multe loturi care constituie fiecare obiectul unui contract, trebuie luată în considerare valoarea fiecărui lot pentru evaluarea sumei prevăzute la alineatul (1) al aceluiași articol, care va stabili dacă această directivă este sau nu este aplicabilă pentru toate loturile. Pe de altă parte, în temeiul articolului 6 alineatul (4) din aceasta, nicio lucrare și niciun contract nu pot fi divizate pentru a fi sustrate de la aplicarea respectivei directive.

- 73 În consecință, după cum a arătat avocatul general la punctul 88 din concluzii, din moment ce convenția încheiată între un particular, proprietar de terenuri care pot fi lotizate, și administrația comunală respectă criteriile de definire a noțiunii „contract de achiziții publice de lucrări” în sensul articolului 1 litera (a) din Directiva 93/37, amintite la punctul 45 din prezenta hotărâre, valoarea estimată care trebuie să fie luată în considerare în principiu pentru a se verifica dacă este atins pragul stabilit prin această directivă și dacă, prin urmare, atribuirea contractului trebuie să respecte normele de publicitate impuse de aceasta nu poate fi înțeleasă decât în raport cu valoarea globală a diferitelor lucrări, prin însumarea valorii diferitelor loturi.
- 74 Prin faptul că nu a prevăzut o procedură de atribuire conformă prevederilor Directivei 93/37 decât în ipoteza în care valoarea estimată a fiecăruia dintre aceste loturi, considerate individual, depășește pragul de aplicare a acesteia, legislația italiană este contrară acestei directive.
- 75 Rezultă din cele de mai sus că articolul 2 alineatul 5 din Legea nr. 109/1994 nu respectă cerințele Directivei 93/37, limitând nejustificat recursul la procedurile reglementate de aceasta.

Cu privire la al treilea motiv

- 76 Al treilea motiv se referă la atribuirea sarcinilor de proiectare, de conducere și de verificare a lucrărilor în cadrul contractelor de achiziții publice de servicii cu o valoare mai mică decât pragurile de aplicare a prevederilor comunitare în materie.

77 În conformitate cu articolul 17 alineatul 12 și cu articolul 30 alineatul 6 bis din Legea nr. 109/1994, contractele de achiziții publice de servicii având ca obiect sarcini de proiectare și de conducere a lucrărilor, precum și sarcini de verificare a executării acestora, a căror valoare estimată este mai mică decât pragul de aplicare a Directivei 92/50, pot fi atribuite persoanelor care beneficiază de încrederea autorității contractante.

Argumentele părților

78 Comisia critică aceste dispoziții care permit recurgerea la un mod de atribuire a respectivelor contracte de achiziții publice de servicii prin excluderea oricărei forme de publicitate, întrucât, chiar dacă aceste contracte nu intră în domeniul de aplicare al Directivei 92/50, ele rămân în continuare supuse normelor din tratat referitoare la libera prestare a serviciilor și la libertatea de stabilire, precum și principiilor nediscriminării, egalității de tratament, proporționalității și transparenței.

79 Republica Italiană arată că orice normă de drept derivat trebuie interpretată pe baza principiilor generale ale tratatului și că orice interpretare care se îndepărtează de la acestea ar fi nelegală. Eventualul caracter nelegal nu ar putea rezulta, în niciun caz, decât din aplicarea greșită a normei la un caz particular. Așadar, nu poate exista, în faza transpunerii legislației comunitare, o obligație de a face referire în mod special la prevederile din tratat.

80 Aceasta adaugă faptul că o circulară ministerială atrăsese atenția autorităților contractante asupra cerinței de a respecta principiul general al nediscriminării,

al egalității de tratament și al transparenței și că, în orice caz, atribuirea directă a respectivelor contracte în favoarea unor persoane de încredere nu poate avea loc decât după verificarea experienței lor și a capacităților lor profesionale.

Aprecierea Curții

- 81 După cum se arată la punctul 66 din prezenta hotărâre, nu se contestă că achizițiile publice de servicii care nu intră în domeniul de aplicare al Directivei 92/50 și în legătură cu care s-a stabilit că prezintă un interes transfrontalier cert rămân supuse libertăților fundamentale prevăzute de tratat, în condițiile precizate în jurisprudența amintită la respectivul punct.
- 82 Din moment ce obligațiile care decurg din dreptul primar referitoare la egalitatea de tratament și la transparență sunt aplicabile de plin drept acestor contracte care sunt totuși excluse din domeniul de aplicare al respectivei directive avându-se în vedere valoarea lor, în măsura în care sunt îndeplinite condițiile stabilite în această jurisprudență, nu se poate cere ca legislația națională de transpunere a respectivei directive să le amintească în mod expres.
- 83 În consecință, este necesar ca al treilea motiv să fie respins în totalitate.

Cu privire la al patrulea și la al cincilea motiv

84 Al patrulea motiv se referă la prevederile articolului 27 alineatul 2 din Legea nr. 109/1994, conform căreia, în cazul în care autoritățile contractante nu pot exercita activitățile de conducere a lucrărilor, care sunt, în principiu, de competența birourilor lor tehnice, aceste activități sunt încredințate proiectantului responsabil de proiect în sensul articolului 17 alineatul 4 din respectiva lege.

85 Al cincilea motiv se referă la atribuirea operațiunilor de încercare și a competențelor de verificare a lucrărilor publice, astfel cum este reglementată la articolul 28 alineatul 4 din Legea nr. 109/1994 și la articolul 188 din DPR nr. 554/1999. Coroborând aceste prevederi, rezultă că, deși aceste competențe revin, în principiu, birourilor tehnice ale autorităților contractante, în cazul în care există o lipsă de personal constatată și certificată de persoana care răspunde de procedură, administrația poate atribui respectivele competențe unor terți înscrși pe liste întocmite în acest scop în cadrul Ministerului Lucrărilor Publice, fără a se recurge la proceduri de asigurare a condițiilor concurențiale.

Argumentele părților

86 Comisia apreciază că prevederile articolului 27 alineatul 2 și ale articolului 28 alineatul 4 din Legea nr. 109/1994, în măsura în care permit atribuirea directă, fără asigurarea condițiilor concurențiale, a respectivelor contracte de achiziții publice de servicii, încalcă, în funcție de valoarea acelor contracte, fie Directivele 92/50 și 93/38, fie articolele 43 CE și 49 CE.

87 Republica Italiană susține că a luat act de criticile formulate de Comisie și că, în consecință, și-a modificat legislația, adoptând Legea comunitară 2004.

Aprecierea Curții

88 Cu titlu introductiv, trebuie să se sublinieze că, în conformitate cu jurisprudența amintită la punctul 42 din prezenta hotărâre, numai reglementarea națională care era în vigoare la 15 decembrie 2003 trebuie luată în considerare la aprecierea motivelor invocate de Comisie.

89 În primul rând, trebuie să se arate că singurele excepții permise de la aplicarea Directivelor 92/50 și 93/38 sunt cele menționate limitativ și expres în cuprinsul acestora (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 18 noiembrie 1999, Teckal, C-107/98, Rec., p. I-8121, punctul 43, precum și Hotărârea din 11 mai 2006, Carbotermo și Consorzio Alisei, C-340/04, Rec., p. I-4137, punctul 45).

90 Or, după cum a arătat avocatul general la punctul 101 din concluzii, activitățile de conducere și competențele de verificare a lucrărilor sunt incluse în categoria 12 atât din anexa I A la Directiva 92/50, cât și din anexa XVI A la Directiva 93/38.

91 În această privință, rezultă, pe de o parte, din articolul 8 din Directiva 92/50 că acele contracte care au ca obiect servicii care figurează în respectiva anexă I A sunt

atribuite, în special, în conformitate cu prevederile titlului III din această directivă, care este consacrat alegerii procedurilor de atribuire, și, pe de altă parte, rezultă din articolul 15 din Directiva 93/38 că acele contracte de achiziții publice de bunuri și de lucrări, precum și contractele care au ca obiect servicii care figurează în respectiva anexă XVI A sunt atribuite în special în conformitate cu prevederile titlului IV din această ultimă directivă, referitor la procedurile de atribuire.

92 În consecință, în măsura în care atribuirea activităților de conducere a lucrărilor trebuie efectuată în conformitate cu normele stabilite în Directivele 92/50 și 93/38, atribuirea directă către proiectant, astfel cum rezultă din articolul 27 alineatul 2 din Legea nr. 109/1994, nu respectă aceste directive în ceea ce privește contractele care, având în vedere valoarea lor, intră în domeniul de aplicare al acestora.

93 De asemenea, în măsura în care atribuirea activităților de verificare a lucrărilor trebuie efectuată în conformitate cu normele prevăzute de Directivele 92/50 și 93/38, atribuirea către terți în condițiile prevăzute la articolul 28 alineatul 4 din Legea nr. 109/1994 și la articolul 188 din DPR nr. 554/1999 nu respectă aceste directive în ceea ce privește contractele cuprinse în domeniul lor de aplicare.

94 În al doilea rând, în ceea ce privește contractele în cadrul cărora valoarea respectivelor servicii este mai mică decât pragul de aplicare a Directivelor 92/50 și 93/38, absența în dispozițiile naționale aplicabile a unei mențiuni exprese referitoare la aplicarea obligațiilor care decurg din tratat nu poate semnifica, după cum s-a afirmat la punctele 68 și 82 din prezenta hotărâre, că nu este impusă respectarea principiului egalității de tratament și a obligației de transparență cu ocazia atribuirii acestor contracte, în măsura în care sunt îndeplinite condițiile stabilite în jurisprudența amintită la punctul 66 din prezenta hotărâre.

- 95 În consecință, al patrulea și al cincilea motiv trebuie respinse în măsura în care se referă la încălcarea articolelor 43 CE și 49 CE, dar sunt întemeiate în ceea ce privește celelalte aspecte.

Cu privire la al șaselea motiv

- 96 Al șaselea motiv se referă la articolele 37 bis-37 quater din Legea nr. 109/1994, în temeiul cărora autoritățile administrative pot autoriza executarea de către subiecte care le sunt exterioare a unor lucrări publice care pot fi exploatate comercial, conform unei proceduri de atribuire specifice. Într-o primă etapă, terții sunt invitați să formuleze, în calitate de promotori, propuneri în vederea atribuirii concesiunilor, costurile fiind asumate parțial sau integral de acești promotori. După evaluarea propunerilor, cele apreciate ca fiind de interes public sunt selecționate în cursul celei de a doua etape, în cadrul căreia este inițiată, pentru fiecare dintre propunerile reținute, o procedură de cerere de ofertă restrânsă în scopul de a fi selecționate două oferte.
- 97 Ulterior, autoritatea contractantă inițiază o procedură negociată cu promotorul și cu ceilalți terți care au prezentat cele mai bune două oferte în cadrul respectivei proceduri de cerere de ofertă, promotorul având posibilitatea de a-și adapta propunerea la oferta pe care autoritatea contractantă o apreciază ca fiind cea mai convenabilă.

Argumentele părților

- 98 Comisia arată că această reglementare poate constitui o încălcare a principiului egalității de tratament.

- 99 Într-adevăr, aceasta apreciază că modalitățile de asigurare a condițiilor concurențiale pentru concesiune avantajează de două ori mai mult promotorul decât pe toți ceilalți concurenți potențiali.
- 100 Astfel, pe de o parte, promotorul ar fi în mod automat invitat să participe la procedura negociată pentru atribuirea concesiunii, fără a exista nicio comparație între propunerea sa și ofertele prezentate de participanții la cererea de ofertă.
- 101 Pe de altă parte, promotorul ar avea posibilitatea de a-și modifica propunerea în cursul procedurii negociate, pentru a o adapta la oferta pe care autoritatea contractantă o apreciază ca fiind cea mai convenabilă. Concret, acest avantaj ar echivala cu recunoașterea în favoarea respectivului promotor a unui drept de prioritate în atribuirea concesiunii.
- 102 Republica Italiană precizează că Legea comunitară 2004, menționată la punctul 40 din prezenta hotărâre, a luat în considerare obiecțiile Comisiei.

Aprecierea Curții

- 103 Din articolul 38 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură al Curții și din jurisprudența referitoare la acesta rezultă că orice cerere introductivă trebuie să indice obiectul litigiului și expunerea sumară a motivelor și că această indicare trebuie să fie suficient de clară și de precisă pentru a permite părâtei să își pregătească apărarea, iar Curții să își exercite controlul. Din cele arătate rezultă că elementele esențiale de

fapt și de drept pe care se întemeiază o acțiune trebuie să reiasă într-un mod coerent și inteligibil chiar din textul cererii, iar concluziile acesteia din urmă trebuie să fie formulate într-un mod neechivoc, astfel încât Curtea să nu se pronunțe *ultra petita* sau să nu omită să se pronunțe asupra unei obiecții (Hotărârea din 26 aprilie 2007, Comisia/Finlanda, C-195/04, Rep., p. I-3351, punctul 22 și jurisprudența citată).

104 În prezenta cauză, în ceea ce privește acest motiv, cererea Comisiei nu respectă aceste cerințe.

105 Într-adevăr, prin acțiunea sa, Comisia urmărește să se constate că Republica Italiană nu și-a îndeplinit anumite obligații impuse prin Directivele 92/50, 93/36, 93/37 și 93/38, precum și prin articolele 43 CE și 49 CE. Or, în cadrul acestui motiv, Comisia nu arată exact care dintre aceste directive și/sau prevederi din tratat au fost încălcate de Republica Italiană prin faptul că ar fi săvârșit o încălcare a principiului egalității de tratament.

106 În plus, în ceea ce privește articolele 43 CE și 49 CE, acestea nu prevăd o obligație generală de egalitate de tratament, ci cuprind, astfel cum rezultă din jurisprudența citată la punctul 66 din prezenta hotărâre, o interdicție a discriminării bazate pe naționalitate. Or, Comisia nu oferă în cadrul prezentului motiv nicio indicație referitoare la eventuala existență a unei astfel de discriminări.

107 Prin urmare, al șaselea motiv trebuie declarat inadmisibil.

108 Având în vedere toate considerațiile care precedă, trebuie să se constate că, prin faptul că a adoptat:

— articolul 2 alineatul 1 din Legea nr. 109/1994, Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul Directivelor 92/50, 93/36 și 93/37;

— articolul 2 alineatul 5 din aceeași lege, Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul Directivei 93/37 și

— articolul 27 alineatul 2 și articolul 28 alineatul 4 din aceeași lege, Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul Directivelor 92/50 și 93/38.

Cu privire la cheltuielile de judecată

109 În conformitate cu articolul 69 alineatul (3) din Regulamentul de procedură, Curtea poate să repartizeze cheltuielile de judecată sau poate decide ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli de judecată în cazul în care părțile cad în pretenții cu privire la unul sau la mai multe capete de cerere. Întrucât Comisia a căzut în pretenții în totalitate în ceea ce privește cel de al treilea motiv și în parte în ceea ce privește al doilea, al patrulea și al cincilea motiv și întrucât, pe de altă parte, al șaselea motiv a fost declarat inadmisibil, iar Republica Italiană a căzut în pretenții în totalitate în ceea ce privește primul motiv și în parte în ceea ce privește al doilea, al patrulea și al cincilea motiv, trebuie să se decidă că fiecare dintre cele două părți suportă propriile cheltuieli de judecată.

110 Conform articolului 69 alineatul (4) din Regulamentul de procedură, statele membre care au intervenit în litigiul suportă propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară și hotărăște:

1) Prin faptul că a adoptat:

- articolul 2 alineatul 1 din Legea nr. 109, lege-cadru privind lucrările publice (*legge quadro in materia di lavori pubblici*) din 11 februarie 1994, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 166 din 1 august 2002, Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul Directivei 92/50/CEE a Consiliului din 18 iunie 1992 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de servicii, al Directivei 93/36/CEE a Consiliului din 14 iunie 1993 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de bunuri și al Directivei 93/37/CEE a Consiliului din 14 iunie 1993 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, astfel cum a fost modificată prin Directiva 97/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 octombrie 1997;

- articolul 2 alineatul 5 din respectiva lege, astfel cum a fost modificată, Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul Directivei 93/37, astfel cum a fost modificată, și

- articolul 27 alineatul 2 și articolul 28 alineatul 4 din aceeași lege, astfel cum a fost modificată, Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile

care îi revin în temeiul Directivei 92/50 și al Directivei 93/38/CEE a Consiliului din 14 iunie 1993 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții în sectoarele apei, energiei, transporturilor și telecomunicațiilor.

- 2) **Respinge acțiunea pentru restul capetelor de cerere.**

- 3) **Comisia Comunităților Europene și Republica Italiană suportă propriile cheltuieli de judecată.**

- 4) **Republica Franceză, Regatul Țărilor de Jos și Republica Finlanda suportă propriile cheltuieli de judecată.**

Semnături